

Actieagenda Perspectief 2030

Bestemming
Nederland

Actieagenda Perspectief 2030

Bestemming
Nederland

Een gezamenlijk engagement van de twaalf provincies en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor toerisme, leefbaarheid en bestemmingsmanagement.

Oktober 2019

Inhoud

1. Aanleiding 5

2. Partners & governance 9

3. Actieagenda 13

- > A. Landelijke initiatieven 13
- > B. (Boven)regionale initiatieven 15

Tot slot: neem deel aan het discours over vrijtijdseconomie in Nederland! 16

1. Aanleiding

In 2018 is met ruim honderd betrokkenen van binnen en buiten de sector een nieuwe visie voor de Bestemming Nederland ontwikkeld ten behoeve van het welzijn van alle Nederlanders: Perspectief 2030. Hieraan hebben vele belanghebbenden, ondernemers, bewoners, experts en bestuurders een bijdrage geleverd. Daarmee overstijgt dit perspectief individuele actoren en raakt dit aan uiteenlopende sectoren en beleidsterreinen.

Perspectief 2030 biedt een kader voor alle betrokken partijen om, individueel en gezamenlijk, te werken aan een recreatief-toeristische sector die naast aan welvaart ook bijdraagt aan welzijn en aan een duurzame leefomgeving (door verduurzaming van vervoer, verblijf en vermaak).

Perspectief 2030 is gepresenteerd en goed ontvangen bij de eerste Toerisme Top op 10 oktober 2018. Het biedt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), de twaalf provincies en andere overheden, ondernemers en branche- en marketingorganisaties een middellangetermijnperspectief en daarmee een kader voor toekomstige activiteiten en beleid.

De twaalf provincies en het ministerie van EZK werken het Perspectief – ondersteund door het Nederlands Bureau voor Toerisme en Congressen (NBTC) – uit tot een Actieagenda, met als doel coherentie en synergie te brengen in alle inspanningen. Beide overheden onderstrepen de visie en uitgangspunten van het Perspectief 2030. De voortgang van deze agenda is onderdeel van de jaarlijks terugkerende Toerisme Top, die steeds in

een andere provincie plaats zal vinden. Dit engagement voor de komende jaren is op 30 september 2019, tijdens een gezamenlijk overleg door de portefeuillehouders van de 12 provincies en de staatssecretaris voor Economische Zaken en Klimaat, uitgesproken.

Toerisme in Nederland

Toerisme groeit wereldwijd en ook in Nederland. Voorzichtige voorspellingen gaan uit van 29 miljoen buitenlandse bezoekers in 2030, samen met de binnenlandse gasten wordt dit 60 miljoen bezoekers. Toerisme levert ons land veel op. Zo bedroeg de omzet in de sector volgens het CBS* in 2018 €87,5 miljard (een groei van 6,4% ten opzichte van 2017). De bestedingen van binnenlandse toeristen waren €2,7 miljard euro hoger dan in 2017 en bedroegen in totaal €51,9 miljard euro (2018). De bestedingen van buitenlandse toeristen namen met €2,5 miljard toe naar €32,5 miljard euro (+8,2%). Het aandeel van de buitenlandse

* Centraal Bureau voor de Statistiek 2019 <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/35/toeristische-bestedingen-87-5-miljard-euro-in-2018>

toeristen in de bestedingen neemt snel toe en groeit sterker dan dat van het binnenlands toerisme. De gastvrijheidssector biedt veel (parttime) werkgelegenheid (in 2018 791.000 banen, +27.000 ten opzichte van 2017).

De toegevoegde waarde van de toeristische sector groeide in 2018 met 7,1% tot €30,4 miljard. Gecorrigeerd voor prijsveranderingen was de stijging 5,0%, terwijl de Nederlandse economie in 2018 met 2,6% groeide. Toerisme heeft volgens het CBS een omvang en impact vergelijkbaar met de bouw en de ICT-sector en maakt het fundament onder de Nederlandse economie steviger.

De bijdrage van de sector is echter breder dan economische baten; toerisme kan een belangrijke bijdrage leveren aan maatschappelijke vraagstukken waaronder leefbaarheid, door het in stand houden van voorzieningen die zonder toeristen niet meer rendabel zouden zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor een pinautomaat, een buslijn of een supermarkt – maar ook voor het behoud van een levendig centrum met winkels en horeca en behoud van cultureel erfgoed en natuur.

We zien echter dat toerisme ook een keerzijde heeft; in sommige gebieden heeft het juist negatieve impact op de leefbaarheid door verschillende vormen van overlast en fysieke schade aan voorzieningen en waarden in een gebied. Dit kan zorgen voor weerstand

tegen (groeiend) toerisme en het gevoel dat er meer bezoekers komen dan een gebied of stad aan kan ('overtourisme'). Daarentegen is het in andere gebieden nog te weinig tastbaar hoe toerisme kan bijdragen aan het algemeen belang. Het is soms zo dat

Nederlanders nog te weinig direct profiteren van toeristisch bezoek ('ondertoerisme').

De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) beschrijft in haar advies van 6 september 2019 onder de titel 'Waardevol toerisme; onze leefomgeving verdient het' eveneens de impact die de groei van het toerisme heeft op de economie, de leefomgeving en de samenleving. De Rli heeft specifieke aandacht voor wat de overheden concreet kunnen doen om zowel kansen te benutten als om bedreigingen te beheersen. Wij betrekken dit advies bij de verdere uitwerking van deze Actieagenda.

"Toerisme en recreatie zijn van toenemend economisch belang voor Nederland maar zorgen ook voor enorme druk op onze hoofdstad en enkele andere (historische en kust-) locaties en de lokale infrastructuur. Om het toerisme en de recreatie in goede banen te leiden en de druk op onze hoofdstad te verkleinen, is spreiding over het land nodig, door gerichte marketing en samenwerking van regionale en lokale overheden. Om in te spelen op de toegenomen druk door bezoekers met een recreatief en toeristisch oogmerk, is het essentieel te zorgen voor: een goede aantrekkelijke en ook voor bezoekers heldere inrichting van de openbare ruimte, optimale weg- en ov-verbindingen, goede handhaving van orde en netheid en – voor zover mogelijk – spreiding van attracties."

Uit: concept Nationale Omgevingsvisie

Ambitie

Proactief beleid is noodzakelijk om richting te geven aan het groeiende toerisme en recreatie. De nieuwe visie en het verleggen van de focus naar bestemmingsmanagement helpen ons de ontwikkelingen en groei in goede banen te leiden. Zodanig dat welzijn en economie zich in balans ontwikkelen

en er voldoende draagvlak voor toerisme en recreatie blijft. Dit moet richting 2030 overall een positieve bijdrage leveren aan onze brede welvaart door meer uit te gaan van het gedeelde belang van bewoners, bezoekers en bedrijven. Om dit te kunnen faciliteren zijn in Perspectief 2030 vijf strategische pijlers en drie randvoorwaarden geformuleerd:

DE VIJF STRATEGISCHE PIJLERS VAN PERSPECTIEF 2030

1. LUSTEN EN LASTEN IN BALANS	2. NEDERLAND OVERAL AANTREKKELIJK	3. TOEGANKELIJK EN BEREIKBAAR	4. VERDUURZAMEN MOET	5. EEN GASTVRIJE SECTOR
Actief inzetten op het vergroten van de lusten van toerisme voor iedereen en de lasten die ermee gepaard gaan inzichtelijk krijgen en tot een minimum beperken.	(andere) Bezoekers naar andere plekken in Nederland trekken en/of op andere momenten door ontwikkelen kwalitatief en aantrekkelijk aanbod.	Duurzame mobiliteitsoplossingen moeten leiden tot optimale bereikbaarheid.	De verantwoordelijkheid van de sector om te verduurzamen, circulair om te gaan met grondstoffen, vervuiling en verspilling te voorkomen en uitstoot van CO ₂ te minimaliseren.	Investeren in imago, professionaliteit en aantrekkelijkheid van de sector.

DE DRIE RANDVOORWAARDEN VAN PERSPECTIEF 2030

1. TOERISME ALS BELEIDSPRIORITEIT	2. GEZAMENLIJKE ACTIE- EN INVESTERINGSAGENDA	3. LANDELIJKE DATA ALLIANTIE
De toenemende omvang en het toenemende belang van de sector voor Nederland en de complexiteit van de opgaven vergen beleidsmatige aandacht, intensieve afstemming en kennisdeling, zowel bestuurlijk en ambtelijk als met de sector, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties.	Er moet versterkt en versneld ingezet worden op bestemmingsmanagement, (product- en gebieds-)ontwikkeling, innovatie, samenwerking en integraal beleid. Dit vraagt om een landelijk – en naar regio gedifferentieerd – actieprogramma waar Rijk, provincies, ondernemers en marketingorganisaties samen invulling aan geven en de schouders onder zetten.	Data maakt vraagstukken inzichtelijk. Goede betrouwbare data, beschikbaar en vergelijkbaar op verschillende schaalgroottes, is noodzakelijk om te kunnen sturen; er wordt dan ook gewerkt aan een (onafhankelijke) data-alliantie voor toerisme tussen Rijk, provincies, Destinatie Marketing Organisaties, NBTC, CBS, CELTH en andere kennisinstellingen.

2.

Partners & governance

Provincies en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat hebben, ondersteund door het NBTC, het initiatief genomen voor concretisering van het Perspectief in de vorm van een aanzet voor een Actieagenda. Andere partijen worden nadrukkelijk uitgenodigd om uitdagingen en kansen te helpen benoemen en het oppakken daarvan als een gezamenlijke verantwoordelijkheid te voelen.

Provincies

Provincies zijn verantwoordelijk voor het regionaal economisch beleid en de omgeving. Zij maken daarin afwegingen, ook voor de vrijetijdseconomie. Provincies zien een gezamenlijke rol en verantwoordelijkheid bij thema's die landelijk van belang zijn / impact hebben, waaronder toeristische data, mobiliteit, routenetwerken, vitale vakantieparken en nationale parken. Daarnaast zal iedere provincie – o.b.v. noodzaak en kansen – de komende jaren op (boven)regionaal niveau doorgaan met bestemming-ontwikkeling, –management en –marketing, passend bij de benoemde lijnen van het Perspectief 2030. Met het stimuleren van nieuwe 'cross-over' producten en voorzieningen door en voor (samenwerkende) ondernemers, worden de kwaliteiten van de regio benut, worden toeristische profielen versterkt en wordt optimaal op consumentenvoorkeuren ingespeeld. Ook dit kan bijdragen aan spreiding van gasten. De concrete keuzes en uitwerkingen worden de komende tijd in alle provincies zichtbaar bij de uitwerking van het coalitieakkoord of collegeprogramma.

In het IPO-bestuur wordt besproken of het beleidsterrein hernieuwd aan de agenda van het Inter- Provinciaal Overleg moet worden toegevoegd ten behoeve van de horizontale afstemming onderling en ook om voor het Rijk een eenduidig aanspreekpunt te vormen. Deze afstemming wordt belangrijker, omdat er landelijke kwesties aan de orde zijn die een goede coördinatie vereisen. Met en via het IPO wordt dan ook een jaarlijks gesprek tussen de 12 provincies met de staatssecretaris voor Economische Zaken en Klimaat voorbereid.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat is verantwoordelijk voor het landelijk gastvrijheidsbeleid en is aanspreekpunt voor bedrijven, belangbehartigers, Bestemming Marketing Organisaties (DMO's), kennisinstellingen en overheidsorganisaties voor gastvrijheid gerelateerde kwesties.

Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft beleidsmatig het doel om de gastvrijheidseconomie duurzaam te verder te ontwikkelen, waarbij zoveel mogelijk regio's kunnen profite-

ren van de maatschappelijke en economische kansen die het groeiend toerisme biedt en waarbij de draagkracht van regio's en gebieden niet wordt overschreden. Hierbij wordt onder andere ingezet op het spreiden van bezoekers doormiddel van het promoten van minder bekende plekken in ons land en het ondersteunen van provincies en regio's bij bestemmingsontwikkeling en -management.

Vanuit deze rol en haar verantwoordelijkheid voor het (inkomend) toerisme faciliteert het ministerie van EZK de verdere concretisering van de in Perspectief 2030 neergelegde ambitie. Een belangrijk beleidsinstrument is de jaarlijkse subsidie aan het NBTC. Vanaf 2020 zal een verschuiving in de door NBTC uit te voeren activiteiten plaatsvinden waarbij op basis van een integrale aanpak, op basis van relevante data en inzichten, een onderscheidend profiel wordt gecreëerd, een passend aanbod wordt ontwikkeld en met promotie gewenste gasten worden verleid een bezoek te brengen aan deze bestemmingen.

In de nieuwe afspraken tussen EZK en NBTC staat dat NBTC coördinerende

Dick van der Velde, gedeputeerde provincie Zeeland

“Zeeland herkent zich in de lijnen van Perspectief 2030. Keuzes voor toerisme moeten altijd in balans zijn met de belangen van inwoners en omgeving. Het recent gehouden Zeeuws-brede leefbaarheidsonderzoek zal inzichten bieden voor het leveren van maatwerk op lokatie. We hechten veel waarde aan het verzamelen en analyseren van data. Het helpt ons om verstandige keuzes te maken én om onze regio gericht te promoten. Daarom is toewerken naar een landelijke data-alliantie, gevoed met regionaal opgebouwde data en expertise, een initiatief waar we ons graag bij aansluiten.”

en faciliterende werkzaamheden verricht ten behoeve van deze nationale Actieagenda. Hierbij wordt opgemerkt dat de Agenda wordt gevormd door concrete projecten en dat de coördinerende en faciliterende procesinspanningen hieraan dienend en ondergeschikt in omvang zijn. Hierbij gaat het met name om de verdere concretisering van de Actieagenda. NBTC stimuleert de verbinding tussen de juiste belanghebbenden, bijvoorbeeld door het bouwen van coalities en proposities en het delen van benodigde kennis en inzichten.

Ze adviseert over relevante vraagstukken en kan desgewenst betrokken partijen steunen bij het stimuleren en initiëren van activiteiten en projecten. Naast deze faciliterende rol kan NBTC partner zijn in de concrete projecten met provincies en anderen die binnen de Actieagenda worden benoemd. In deze eerste versie van de Actieagenda is de Landelijke Data Alliantie opgenomen die zich richt op het ontwikkelen van een systematiek voor het delen van kennis over en binnen de vrijetijdsector.

Voor beleidsthema's die bij andere ministeries zijn belegd en een link hebben met de gastvrijheidssector, spant EZK zich in om de noodzakelijke contacten en samenwerking tot stand te brengen. Hierbij kan worden gedacht aan de ministeries van BZK (vakantieparken, NOVI en omgevingswet), I&W (duurzame mobiliteit, MAAS, Basisvisie Recreatie Toervaartnet Nederland (BRTN), en landelijke icoonroutes voor fietsen en wandelen), SZW (Cao's en Human Capital), LNV (Nationale Parken en Wadden), VWS (sportevenementen), OCW (cultuur en erfgoed).

Onze partners

Provincies en Rijk spreken nadrukkelijk uit dat de Actieagenda een inspanning vereist van alle betrokkenen en idealiter een programma is voor en door alle partners. De provincies gaan de komende periode gemeenten en ook waterschappen in hun regio benaderen om het gedachtengoed van P2030 met hen te delen en te zoeken naar aansluiting van het Perspectief 2030 op de aan toerisme gerelateerde plannen. Ook branche- en koepelorganisaties, lokale en regionale destinatie marketing-organisaties, private ondernemingen, kennisinstellingen, partijen uit de domeinen natuur, cultuur, mobiliteit, ruimtelijke ordening, onderwijs- en kennisinstellingen wordt gevraagd ieder op een bepaald moment in het proces aan te sluiten, hun aandeel te leveren en hun voordeel met de samenwerking te doen. Op project-

niveau worden andere partijen vanzelfsprekend actief benaderd.

De jaarlijkse ToerismeTop biedt ons een uitgelezen kans om breed met de sector in gesprek te gaan, kansen te ontdekken, oplossingen te bespreken en zaken af te stemmen. Want Nederland is meer dan de som der delen. Door een samenhangende benadering van kansen en oplossingen zullen wij beter slagen om iedere Nederlander laten profiteren van toerisme.

Roy de Witte, gedeputeerde provincie Overijssel

"Samen met de netwerkorganisatie Gastvrij Overijssel werkt de provincie aan de versterking van de vrijetijdsector in Overijssel. 'Het 'Perspectief 2030, bestemming Nederland' toont aan dat we daarbij rekening moeten houden met de flinke groei van het aantal buitenlandse gasten en de wijze waarop we dit combineren met een leefbare omgeving voor bewoners, bezoekers en ondernemers. Ik wil met de Overijsselse partners en gemeenten onderzoeken hoe wij dit 'bestemmingsmanagement' vorm kunnen geven. Dit is van groot belang voor duurzame werkgelegenheid, leefbaarheid en een aantrekkelijk en gevarieerd Overijssel."

3. Actieagenda

De komende tien jaar vragen een nieuwe kijk en aanpak op vrijetijdseconomie in Nederland, waarbij kennis, data, regie en goede samenwerking cruciaal zijn. Voor u ligt de aanzet voor een rollende agenda die 'Bestemming Nederland' toekomstbestendig helpt maken.

Door gerichte aandacht voor de in het Perspectief 2030 benoemde thema's en randvoorwaarden, willen Rijk en provincies komen tot een duurzame toeristische ontwikkeling die bijdraagt aan welvaart, welzijn en een duurzame leefomgeving. We maken ieder vanuit de eigen verantwoordelijkheid een onderscheid in:

- A. **Landelijke initiatieven**; waaraan het Rijk zich met - verschillende, zo niet alle - provincies ook de komende jaren committeert, samen met andere relevante partners;
- B. **(Boven)regionale initiatieven**, waar provincies zelf vanuit hun rol als autoriteit voor regionale economie mogelijk leidend of stimulerend in zijn en die als voorbeeld/inspiratie kunnen dienen voor partijen elders in het land, omdat ze mede invulling en uitvoering geven aan het Perspectief 2030.

A. Landelijke initiatieven

1. Landelijke Data Alliantie ministerie EZK ('meten is weten')

In de sector is behoefte aan actuele, volledige – en soms ook nieuwe – data over de gastvrijheidseconomie t.b.v. datagedreven beleidsbeslissingen en het vergroten van de concurrentiekracht van ondernemers. Een (onafhankelijke) landelijke data alliantie voor toerisme en vrijetijd kan hierin voorzien. Deze alliantie bestaat uit kennisdeelnemers die actief zijn op lokaal, regionaal en landelijk niveau, onder coördinatie van het NBTC. Met als gemene deler dat zij willen afstemmen over bestaande data en kennis, waar nodig via aanvullend onderzoek ontbrekende data willen verzamelen en tot slot de relevante data en inzichten willen delen en ontsluiten en de ontwikkelingen willen monitoren. De deelnemers zien vooral veel mogelijkheden voor verbetering van data en inzichten op het vlak van verdieping (meer regionalisering), actualisatie en vergelijkbaarheid tussen regio's. Op dit moment ligt er een concept-projectvoorstel bij alle provincies om de LDA met alle 12 provincies op te pakken en te zorgen voor de

projectfinanciering. EZK stelt de inzet van NBTC en CBS (2019) beschikbaar. Definitieve besluitvorming hierover wordt in Q4 2019 verwacht.

2. HollandCity strategie ministerie EZK ('spreiding en merkontwikkeling')

NBTC zal haar activiteiten op het gebied van bestemmingsmanagement intensiveren. Onderdeel hiervan is het spreiden van toeristen en het promoten van minder bekende plekken in ons land, bijvoorbeeld door middel van de HollandCity strategie. Hierbij houdt zij oog voor een goede balans tussen baten en lasten.

De HollandCity strategie is gericht op het identificeren van verhaallijnen, die de unieke geschiedenis van Nederland op een aantrekkelijke manier in beeld brengen en die toeristen in staat stelt Nederland in al zijn bijzondere facetten te beleven. Hiervoor zijn en worden specifieke consumentenproducten ontwikkeld. De betrokken provincies en gemeenten en (regionale) Destinatie Marketing Organisaties (DMO's) werken met het NBTC samen om aan deze strategie concreet invulling te geven.

3. Actieagenda vakantieparken

ministerie BZK ('Verduurzamen moet')

In november 2018 is de actieagenda vakantieparken gepresenteerd en ondertekend door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de provincies Drenthe, Gelderland en Noord-Brabant, de VNG, RECRON en maatschappelijke organisaties. Met de actieagenda worden de provincies, gemeenten en ondernemers opgeroepen om met een integrale blik naar het toekomstperspectief van hun vakantieparken te kijken. In andere provincies lopen nog diverse onderzoeken naar de situatie en wordt later overwogen of en hoe aansluiting wordt gezocht bij de landelijke aanpak.

4. Mobiliteit: the seamless journey

ministerie I&W ('mobiliteit')

Alhoewel reizigers in Nederland met de OV-chipkaart kunnen reizen en betalen in alle voertuigen in het openbaar vervoer, en Nederland daarmee uniek in de wereld is, blijkt deze kaart in de praktijk niet altijd voordelig voor bezoekers uit het buitenland. Ook worden niet alle toeristische locaties even goed met het openbaar vervoer ontsloten waardoor er aanvullend vervoer nodig is.

Het Holland Travel Ticket van de Nederlandse ov-aanbieders, dat nu op alle verkooppunten te koop is, is een bruikbaar alternatief voor de OV-chipkaart. De (internationale) reiziger kan hiermee voor een vast bedrag onbeperkt reizen met trein, bus, tram of metro en zo eenvoudig op meer plekken komen zonder daarvoor aparte toegangsbewijzen te kopen.

Ook betalen met de bankpas is inmiddels in het openbaar vervoer beproefd. Het is de bedoeling om dit in 2021 landelijk in het openbaar vervoer geïntroduceerd te hebben. Dit maakt het voor toeristen nog eenvoudiger om te reizen in het OV en te betalen voor de ritten.

Samen met het Rijk zoeken provincies naar nieuwe manieren van vervoer om de leemtes in het OV-netwerk te

dichten en mensen te verleiden om op plekken te komen die reguliere bezoekers minder snel vinden. Te denken valt aan autonoom vervoer en 'mobility as a service' oplossingen. Parallel daaraan is ook het digitaal ontsluiten van dergelijke oplossingen samen met het ov-netwerk, inclusief (naar de toekomst toe) mobiel betalen (in/uitchecken/betalen met je mobiele telefoon) nodig. Slimme oplossingen zijn nodig om juist het laatste stukje, de zogenoemde 'the last mile', beter te faciliteren. De ov-fiets is hierbij nadrukkelijk in beeld als ook initiatieven uit de markt met E-bike vervoer. Idealiter zijn ze gekoppeld aan hetzelfde vervoersbewijs en zo mogelijk gekoppeld aan de toegang tot attracties om daarmee ook gericht bij te dragen aan spreiding van toeristen.

5. Nationale Parken Nieuwe Stijl

ministerie LNV ('spreiding')

Provincies met Nationale Parken stimuleren (de doorontwikkeling van) een toeristisch perspectief als (inter-)nationale aantrekkelijke bestemming voor deze parken en hun rol in en voor de omgeving (biodiversiteit, aantrekkelijke woonomgeving en cultureel erfgoed). De mogelijkheden voor bezoek, beleving en betekenis worden in samenwerking met de besturen van de Nationale Parken verder uitgewerkt. Hierbij wordt de brief van de minister van LNV van 26 juli 2019 over de Standaard voor Nationale Parken Nieuwe Stijl betrokken. Zij stelt €6 miljoen beschikbaar voor de Nationale Parken die de transitie naar Nationale Parken Nieuwe Stijl mogelijk willen maken.

Daarnaast stimuleert LNV duurzaam toerisme in het Waddengebied. Rijk, de provincies Noord-Holland, Friesland en Groningen en Duitsland en Denemarken werken hiervoor onderling samen.

6. Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

ministerie BZK ('leefbaarheid')

In het op 20 juni 2019 verschenen ontwerp voor de Rijkvisie op de leefomgeving: "de Nationale Omgevings-

visie (NOVI)", wordt het welzijn van de inwoners van Nederland mede afhankelijk gesteld van de kwaliteit van onze leefomgeving. Volgens de NOVI is toerisme en recreatie van toenemend (economisch) belang en is betere spreiding van toeristen over heel Nederland een methode om de kwaliteit van de leefomgeving positief te beïnvloeden. Overheden werken daartoe samen aan een goede, aantrekkelijke – en ook voor bezoekers – heldere inrichting van de openbare ruimte, optimale weg- en ov-verbindingen, goede handhaving van orde en netheid en – voor zover mogelijk – spreiding van attracties. De NOVI wordt begin 2020 definitief. Vanaf 2021 treedt de nieuwe Omgevingswet in werking.

7. Sportevenementen

ministerie VWS ('spreiding')

In het kader van het Sportakkoord; 'Topsport die inspireert!', ontwikkelen het ministerie van VWS, NOC*NSF/sportbonden, gemeenten en provincies een gezamenlijke sportevenementenstrategie en -agenda voor de komende 10 jaar. Deze moeten recht doen aan de diversiteit van sporten maar ook zorgen dat grote sportevenementen in tijd én over Nederland worden gespreid. Daarbij is oog voor de vijf strategische pijlers uit het Perspectief 2030 en deze actieagenda.

8. ErfgoedTelt

ministerie OCW ('leefbaarheid')

Het ministerie van OCW versterkt de relatie tussen cultuur, erfgoed, de vrijetijdseconomie en de leefomgeving. Zo wordt samengewerkt met het NBTC, bij interdepartementale trajecten zoals de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en heeft de regio een belangrijke rol in het cultuur en –erfgoedbeleid van het Rijk. Bij cultuursubsidies spelen regionale spreiding en landelijk, dan wel regionaal, belang een rol. Ten behoeve van de cultuurnota hebben 15 regio's (samenwerkingsverbanden van provincies en gemeenten) in 2019 ook eigen cultuurprofielen opgesteld. De Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) stimuleert de kennis en kunde over

behoud, ontwikkeling en exploitatie van erfgoed in den brede en voert diverse financiële regelingen uit voor de instandhouding van erfgoed.

In 2018-2020 wordt in totaal € 95 miljoen extra geïnvesteerd in restauratie, herbestemming en verduurzaming van (grote) monumenten omdat zij van belang zijn voor de kwaliteit van de leefomgeving voor bezoekers én bewoners. De besteding hiervan is met de provincies afgestemd.

Om de bijdrage van erfgoed aan onze leefomgeving verder te versterken is via de ErfgoedDeal in 2019 - 2022 € 20 miljoen beschikbaar. Het gaat dan om projecten op gebied van onder andere 1) stedelijke groei en krimp, 2) erfgoed als basis voor een omgevingsvisie en 3) kennis en dialoog. Provincies en gemeenten participeren in de ErfgoedDeal.

Voor de ontwikkeling en implementatie van kerkenvisies (leegstand, instandhouding en herbestemming) is voor gemeenten in 2018 - 2021 € 13,5 miljoen beschikbaar.

Het NBTC voerde in 2018 een onderzoek uit naar het toeristisch potentieel van religieus erfgoed.

Het ministerie van OCW verkent of en hoe Nederland aan moet sluiten bij het programma Culturele Routes van de Raad voor Europa, ter versterking van kennisdeling en promotie van routes.

9. Betere samenwerking/afstemming/regie

Elk jaar vindt een landelijke Toerisme Top plaats, steeds in een andere provincie. Het streven is om voor 2030 12 Toppen te organiseren, zodat vertegenwoordigers van de sector, overheden en intermediairs elkaar treffen en zich laten informeren en inspireren over en door ontwikkelingen in Nederland en daarbuiten. 'Good practices' worden besproken en lands brede contacten gelegd. Voorafgaand aan deze top vindt een afstemmingsoverleg plaats tussen het ministerie van EZK en de provincies in een jaarlijks te houden "vrijtijdsberaad".

Vier keer per jaar is er een vakberaad van de provincies rondom de vrijetijdseconomie. Het ministerie van EZK en NBTC maken hier vanaf Q4 2019 deel van uit.

B. (Boven)regionale initiatieven

Projecten die op (inter-)provinciaal niveau worden geïnitieerd en georganiseerd genieten mogelijk weinig landelijke bekendheid, maar dragen wel wezenlijk bij aan de doelstellingen en uitgangspunten van Perspectief 2030. Ze verdienen landelijke uitstraling vanuit een voorbeeld- of inspiratiefunctie. Op de jaarlijkse landelijke Toerisme Top komen deze projecten aan de orde.

Het gaat om onder andere:

1. Bestemmingsontwikkeling en management ('lusten en lasten in balans/spreiding')

Op provinciaal of (boven)regionaal niveau wordt met ondersteuning van de Destinatie Marketing Organisaties (DMO's) ingezet op de (her)ontwikkeling van gebieden, producten, diensten en voorzieningen met/door (regionaal/lokaal) bedrijfsleven, branches en maatschappelijke organisaties dan wel op het adviseren daarover door middel van kennis, expertise en netwerk. Dit gebeurt op basis van de unieke kwaliteiten van de betreffende regio(-s), gastprofielen en hun identiteit.

Mona Keijzer, staatssecretaris van Economische Zaken en Klimaat

“Ik ben erg blij met dat ik met provincies de stap naar een Actieagenda zet en nodig andere partijen van harte uit hierbij aan te sluiten.”

De focus kan liggen op het ontlasten van gebieden of op het (versneld) ontwikkelen van gebieden met een toeristisch potentieel, waar economisch en maatschappelijk voordelen te behalen zijn.

2. Routenetwerken voor ontdekken en bewegen ('spreiding')

De provincies bepalen hun koers ten aanzien van (nieuwe) routes voor wandelen, erfgoed, fietsen en varen. Daarbij wordt aansluiting gezocht bij, of vindt uitwisseling plaats met, de Holland-City strategie (verhaallijnen DutchDNA), worden nieuwe verhalen en (regionale) iconen ontwikkeld en vindt vertaling ervan plaats in bijhorende (boekbare) consumentenproducten, in lijn met het Perspectief 2030, de kernkwaliteiten van de betreffende regio en de gewenste consumentenprofielen. Nieuwe routes worden vanzelfsprekend ontwikkeld in samenwerking met DMO's, routebureaus, bedrijfsleven en maatschappelijke/culturele organisaties.

3. Mobiliteit ('bereikbaarheid')

Provincies zijn, ook in hun concessieverlening voor openbaar vervoer, attent op de invulling van de zogenoemde 'last mile'. Vernieuwende concepten als E-bike, 'smart) mobility as a service', transport over water en door ondernemers ontwikkelde en onderhouden buslijnen, worden verwelkomd en gestimuleerd.

4. Human Capital ('een gastvrije sector')

De provincies kunnen initiatieven vanuit de sector ondersteunen die ook bijdragen aan het ontwikkelen van regionale Human Capital Strategieën waarin aandacht is voor het opleiden en behouden van personeel voor de vrijetijdsector. Hiermee wordt de sector

ondersteund in het toevoegen van waarde door personeel ('professionaliseren'). Het doorvoeren van innovatieve concepten als automatisering en robotisering geven mogelijkheden om deze waarde verder te verhogen ('bedrijfsinnovatie').

In andere gevallen kunnen provincies aan uitwerking van het principe 'jobs follow talent' werken, waarbij de aantrekkelijkheid van regio's bepalend is voor het aantrekken van kenniswerkers van buiten. In brede zin kan daarmee de werkgelegenheid in de regio worden ondersteund, dus niet alleen in de toeristische sector.

5. Aantrekkelijke en gevarieerde regio; productinnovatie ('een gastvrije sector')

Een aantal provincies ondersteunt het bedrijfsleven bij het ontwikkelen van nieuwe concepten, veelal op het grensvlak van verschillende disciplines. Nieuwe producten tussen de vrijetijdsector en disciplines uit Sport, Zorg, Cultuur (Erfgoed) en Natuur zorgen ervoor dat de 'menukaart' van een regio aantrekkelijker en gevarieerder wordt. Dit draagt bij aan de spreiding van verschillende typen de consumenten over Nederland en een nóg gastvrijere sector.

6. Omgevingsvisies en het advies van de Rli ('spreiding/een gastvrije sector')

De 12 provincies werken met een Omgevingsvisie waarin het beleid voor de omgeving is vastgelegd. De provincies beoordelen het advies van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (Rli) aan het kabinet onder de titel 'Waardevol Toerisme; onze leefomgeving verdient het' (d.d. 06/09/2019) op de merites voor de eigen regio.

Tot slot: neem deel aan het discours over vrijetijdseconomie in Nederland!

Wij vinden dat samenwerking en afstemming tussen de twaalf provincies en het Rijk noodzakelijk is om de forse groei van de vrijetijdsector in balans te houden met de waarden en kwaliteiten uit de omgeving en het welzijn en de belangen van de inwoners. Met deze Actieagenda geven wij hier een eerste concrete invulling aan en zullen deze agenda de komende jaren verder optimaliseren.

Onmisbaar in een effectieve strategie is dat ook de gemeenten, het bedrijfsleven, de branches én organisaties uit sport, zorg, cultuur/erfgoed en natuur onderschrijven dat de draagkracht van de omgeving en het welzijn van de bewoners essentiële ingrediënten zijn voor een gezonde, gastvrije en toekomstbestendige vrijetijdsector. Wij nodigen hen daartoe uit.

Wij zijn verheugd dat er in diverse provincies, regio's en steden* inmiddels samenwerkings-initiatieven zijn gestart die dit besef willen vertalen in concrete maatregelen. Idealiter heeft elke regio een platform of netwerkorganisatie die zich buigt over oplossingen voor de geschetste problematiek en een visie ontwikkelt waarmee vanuit ieders eigen verantwoordelijkheid een bijdrage wordt geleverd aan de duurzame toeristische Bestemming Nederland. De eerste aanzet ligt er!

* Een aantal voorbeelden van doorvertalingen van Perspectief 2030 die inmiddels ter hand zijn genomen: Rotterdam Partners, Groningen Toerisme Coöperatie, Toerisme Alliantie Fryslân, Utrechtse Heuvelrug, Kansentaak Flevoland, Gastvrij Overijssel, Leisuren Valley Drenthe, Leefbaar Giethoorn.

Colofon

Een gezamenlijk engagement van de twaalf provincies en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat voor toerisme, leefbaarheid en bestemmingsmanagement.

Fotografie

Voorkant Mauritshuis: © Mauritshuis

Binnenzijde Almere: © Visit Flevoland

Pagina 6 Fietsers Rotterdam: © Eric Fecken – Rotterdam Partners

Pagina 8 Utrecht: © Ramon Mosterd – Utrecht Marketing

Pagina 10 Zeeland strand: © Felice Buonadonna – Provincie Zeeland

Pagina 12 Schiphol: © Marie-Charlotte Pezé – Schiphol

Vormgeving

Studio Piraat, Den Haag

Alle teksten mogen vermenigvuldigd of openbaar gemaakt worden, mits met bronvermelding. Hoewel wij bij de totstandkoming van deze uitgave de grootst mogelijke zorgvuldigheid hebben betracht, bestaat altijd de mogelijkheid dat bepaalde informatie niet klopt, of na verloop van tijd verouderd, of niet meer juist is. Waar bekend zijn de bronnen en het copyright vermeld.

Oktober 2019

provincie Drenthe

provinsje fryslân
provincie fryslân

provincie
Gelderland

provincie limburg

Provincie Noord-Brabant

provincie Overijssel

Provincie
Zeeland

NBTC
Holland Marketing

